

Бранислав Ђурђевић, УЛОГА ЦРКВЕ У СТАРИЈОЈ ИСТОРИЈИ СРПСКОГ НАРОДА, Сарајево 1964.

Најновијом књигом проф. Б. Ђурђевића попуњена је доста велика празнина у нашој историографији о значају цркве у развоју српског народа са закључно XVIII вијеком, кад је у ствари и престала историја јединствене српске цркве. Посебно је значајан начин излагања ове доста деликатне проблематике којој се углавном прилазило једнострано и без неопходне критичке оцјене важности свог друштвеног и политичког чиниоца у средњовјековној историји српског народа и у периоду турске власти. Свакако је разумљиво што је и то било у зависности од степена развоја наше историографије уопште.

Књига почиње освртом на историју српског народа, његове државе и цркве у средњем вијеку (под Немањинима и за вријеме пропадања државе). Потом је дат преглед борбе српске цркве за опстанак под турском влашћу, обнављање Пећке патријаршије (1557) и слабљење њеног положаја у доба кризе турског феудализма. Изложена су и колебања српске цркве у сукобу и борби с турском влашћу, као и њена улога у ис-

торији Црне Горе до краја XVII вијека. На крају је, послје изложених промјена у положају српског народа, приказано његово учешће (и цркве) у великом рату против Турске, слабљење и, најзад, укидање Пећке патријаршије.

Проф. Ђурђевић се, разумљиво, служио и резултатима ранијих истраживања (И. Руварица, В. Чубриловића, Р. Грујића, Ј. Радоњића и др.). У овом раду је дат и критички осврт на прву књигу Историје српске православне цркве коју је у емиграцији објавио Ђ. Слијепчевић 1963. године. По знавањем историјских чињеница и научним приласком проблему утврђивања стварне друштвене и политичке улоге српске цркве, посебно у периоду турске власти о којему је овдје највише и написано, писац је показао потребну објективност и на тај начин, с обзиром на опасност „које излазе из идеолошког става према религији“, успјешно извршио врло деликатан задатак. Аутор истиче да је, што се овог питања тиче свакако најтеже објаснити улогу српске цркве у формирању српског народа.

Ђ. П.

НЕРЕТВА, књ. 1, 2, 3 — Београд 1965.

Недавно је београдски Војноиздавачки завод у својој библиотеци „Из ратне прошлости наших народа“ објавио зборник радова у три књиге под насловом „Неретва“. Од стране непосредних учесника обрађена је ту „једна од најславнијих и најхуманијих битака“ — битка на Неретви, гдје је поред судбине Ударне групе и Врховног штаба

рјешавана и судбина око 4.000 нацих рањеника и тифусара.

Ова едиција обрађује дјejства Ударне групе Врховног штаба, која је непосредно учествовала у бици и нахуманијих битака — битка дјejствујући по унутрашњим правцима, не само извуче из оперативног окружења и спасе рањенике већ и да нанесе озбиљне губитке

многим њемачким, италијанским и усташким снагама, а четницима да зада такав ударац од кога се више нијесу никада опоравили.

Поред увода, који је написао друг Тито, и реконструкције саме битке, коју приказује Велимир Терзић, прва књига обрађује дјевства I, II, III, VII, и IX дивизије, рад војних служби (санитета инжењерије) и посебних јединица као и дјевства Шесте и Петнаесте источнобосанске бригаде, које су на поосредан начин учествовале у овој бици. Ова књига доноси још неколико прилога — извода из ратних дневника и сјећања, који не кваре цјелину а обогаћују документарну и литерарну вриједност књиге.

Прилози објављени у другој књизи обрађују дјевства свих бригада које су учествовале у бици. Неколико сјећања на поједине важније моменте и догађаје и изводима из ратних дневника употпуњује слику.

У трећој књизи изложена су борбена дјевства мањих јединица — батаљона и чета, као и други видови дјелатности јединица и посебних служби Ударне групе.

Све прилоге објављене у овој едицији писали су непосредни учесници битке на Неретви —

старјешине јединица или руководиоци појединих служби. Неки од њих су се поред сјећања и личних запажања користили и литературом и архивском грађом, тако да њихови радови представљају мање студије са потребном апаратуром.

У свакој књизи објављена су по два или три извода из ратних дневника и по неколико документарних фотографија и скица, што доприноси непосреднијем доживљавању тих тешких и славних дана. Све три књиге су штампане на финој бездрвној хартији, у платненом повезу. На укупно око 1.600 страна, дато је 88 разних прилога (мањих радова који обрађују дјевства војних јединица, сјећања на важније моменте и догађаје, извода из ратних дневника), неколико десетина документарних фотографија и сл.

Захваљујући свједочанствима непосредних учесника догађаја, овом едицијом добили смо живу, свестрану и до сада најпотпунију слику збивања која су се првих мјесеци 1943. године одвијала у долинама Врбаса, Раме и Неретве, а коју би било немогуће дати само на основу сачуваних докумената из тог периода.

С. Станчић

Јово Михаљевић, ЖИВИ ЗАПИСНИЦИ, Младо покољење, Београд, 1965.

У издању Младог покољења недавно је изишао из штампе ратни дневник Јова Михаљевића ЖИВИ ЗАПИСНИЦИ. Овом књигом документарна литература о народнослободилачкој борби добија значајан прилог. Зависно од улоге коју је њен аутор као активни учесник народнослободилачког рата имао у периоду о којем пише (од 1. априла 1942. до краја исте године), казивања се углавном односе на батаљон, а територијално захватају подручје Црне Горе на којем је оперисао батаљон „13. јул“ и Босне, куда је водио борбени пут Другог батаљона IV црногорске бригаде, којим јединица-

ма је аутор припадао. Поред добре воље да остави писани траг о ономе што је преживљавао и што је било у његовом видокругу, писац је имао и способности да догађаје правилно оцијени, да одабере и запази оно што је било карактеристично и да све то једноставно саопшти. Стога, осим квалитета његовог дневника представља ауторичност у излагању, како у погледу фактографских података које износи тако и у погледу сликања атмосфере, чиме дневник иначе обилује. То га чини посебно успјелим и привлачним за читаоца. Пада у очи чињеница да је у сликању атмосфере млад добила